

ประเด็น ยุทธศาสตร์ ฉบับที่ A44	15 ก.ย. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น ยุทธศาสตร์ กัมพูชา	สงครามลูกผสม ความอ่อนแอด้านการต่างประเทศ อาจก่อให้เกิดความพ่ายแพ้	
ประเด็นสำคัญ	- สงครามลูกผสมในครั้งนี้เป็นอย่างไร - สงครามลูกผสมในครั้งนี้นำมาซึ่งความอ่อนแอด้านการต่างประเทศของไทยอย่างไร	

นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระบุ เหตุขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชารอบนี้เป็น สงครามลูกผสม (Hybrid war) และความอ่อนแอของการต่างประเทศของไทยในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ทำให้ ประเทศเสียเปรียบไปแล้วเกือบสิ้นเชิงในด้านสงครามข้อมูลข่าวสาร

สงครามลูกผสมในครั้งนี้เป็นอย่างไร

นาวาเอก อ.ดร.หัสไชยญ์ มั่งคั่ง อาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่าเหตุปะทะระหว่างไทย-กัมพูชาเป็นสงครามแบบจำกัด (limited war) เป้าหมายของทั้งสองฝ่ายอยู่ที่ต่างฝ่ายต่างสถาปนาอำนาจในพื้นที่ชายแดนที่ต่างฝ่ายต่างอ้างว่าเป็นของตนเอง ต่างจากสงครามในอดีตที่กองทัพเวียดนามเคยบุกกรุงพนมเปญในห้วงสงครามกัมพูชา-เวียดนามช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 ซึ่งเป็นสงครามแบบไม่จำกัด (unlimited war) อันมีเป้าหมายเพื่อโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดง

หากวิเคราะห์คุณค่าการทำสงคราม เขาเห็นว่าฝ่ายกัมพูชามองว่าคุณค่าของเป้าหมายชายแดนที่เป็นปัญหาในปัจจุบันนั้น "สูงกว่า" ของไทย เนื่องจากกัมพูชามองว่าพื้นที่นั้นเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่เป้าหมายที่สูงกว่านั้น นั่นคือความพยายามต้องการกระชับอำนาจของตระกูลฮุน ซึ่งอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสมเด็จฮุน เซน ผู้ครองอำนาจนำในกัมพูชา ไปยังฮุน มาเนต ผู้เป็นลูกชาย และนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน

เมื่อสอบถามว่าเหตุใดเขาจึงเชื่อในข้อสมมติฐานนี้ ท่ามกลางข้อถกเถียงที่มองว่าในอีกทางหนึ่ง ตระกูลสุนอาจไม่ได้ต้องการจุดกระแสชาตินิยมเพื่อสร้างคะแนนนิยมให้ลูกชายคนโต เพราะพวกเขามีอำนาจมั่นคงเกินพออยู่แล้ว จากการปกครองแบบอำนาจนิยมเข้มข้นมายาวนานหลายทศวรรษ

นักวิชาการผู้นี้ตอบว่าหากมองว่าฝ่ายกัมพูชาสนใจเพียงเรื่องพื้นที่ชายแดนและปราสาทหิน พวกเขาคงไม่ใช่ปราสาทหินเป็นป้อมปราการในการรับมือกับการปะทะอาวุธ เช่นที่เคยมีการรายงานว่าเกิดขึ้นที่กลุ่มปราสาทหินตาควาย-ตาเมื่อนม และปราสาทเขาพระวิหารก็ควรได้รับการบูรณะซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดีตั้งนานแล้ว นับตั้งแต่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) หรือศาลโลกได้ตัดสินให้ตกเป็นของกัมพูชา เขามองว่าเป้าหมายสูงสุดของกัมพูชาครั้งนี้มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ การปลุกกระแสชาตินิยมและหาศัตรูร่วมเพื่อกำชับอำนาจให้กับตระกูลสุน , ผลักดันให้กรณีพื้นที่พิพาทเขตแดนไปยังศาลโลก, และการสร้างมรดกที่เป็นอมตะให้กับสมเด็จพระสันตปาปา

ด้วยเหตุนี้ อาจารย์จากจุฬาฯ ผู้นี้จึงมองว่าหากกัมพูชาทำไม่สำเร็จตามเป้าหมาย ความพ่ายแพ้จะส่งผลต่อพวกเขา "อย่างมหัศจรรย์" เมื่อเทียบกับฝ่ายไทยที่ดำเนินการเพื่อปกป้องตนเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อเหตุความขัดแย้งครั้งนี้ปะทุขึ้นเมื่อวันที่ 24 ก.ค. ต่างฝ่ายต่างอ้างว่าอีกฝ่ายเปิดฉากการโจมตีก่อน และออกมาบอกว่าจำเป็นต้องใช้กำลังตอบโต้เพื่อป้องกันตนเอง ขณะเดียวกันไทยยังพบหลักฐานว่ามีอาวุธของกัมพูชามาตกในพื้นที่พลเรือนไทยอย่างกรณีที่บ้านน้ำมันใน อ.กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ ที่ถูกอาวุธหนัก จนเป็นเหตุให้พลเรือนเสียชีวิต 8 ราย โดยเจ้าหน้าที่ของไทยพบซากของจรวดระเบิด BM-21 และระบุว่า เป็นอาวุธที่ไทยไม่มี นาวาเอก อ.ดร.หัสไชยญ์ กล่าวต่อว่า การไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้เมื่อเทียบกับเครื่องมือในการทำสงคราม เห็นได้ว่ากองกำลังทหารของกัมพูชา นั้นห่างชั้นกับไทยหลายเท่า เช่น จากการจัดลำดับโดยโกลบอล ไฟเออร์พาวเวอร์ (Global Firepower) ระบุว่า กองทัพของไทยมีความเข้มแข็งอยู่ที่อันดับที่ 25 ของโลก ขณะที่กัมพูชาอยู่ในอันดับที่ 95 การดำเนินสงครามลูกผสมไม่ได้จำกัดเครื่องมือที่ใช้ในการรบในแนวหน้าและสื่อออนไลน์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ การเปิด-ปิดชายแดน การปราบปรามกาสิโนออนไลน์และสแกมเมอร์ออนไลน์ รวมถึงการตัดไฟและการโทรคมนาคม

นาวาเอก อ.ดร.หัสไชยญ์ มองว่ากัมพูชาพยายามสื่อสารกับนานาชาติว่าประเทศของตนเองเป็น "เหยื่อ" ขณะที่ไทยต่างหากที่เป็น "ผู้รุกราน" ดังนั้นหากไทยเลือกนิ่งเงียบไม่ตอบโต้ ก็ย่อมถูกโลกมองว่าเป็น "ประเทศเข้มแข็งที่กำลังรังแกประเทศที่อ่อนแอกว่า"

"ผลการรบในไซเบอร์ดูเหมือนว่าเราจะเสียเปรียบ เพราะเราเดินตามเกมของกัมพูชาตลอดเวลา" เขากล่าว "จึงเป็นคำถามใหญ่ว่าทั้ง ๆ ที่ไทยมีอำนาจทางทหารมากกว่ากัมพูชาขนาดนี้ แต่เหตุใดไทยไม่สามารถประสานกำลังอำนาจให้เป็นเนื้อเดียวกันได้"

"ทางแก้ คือ เราต้องสมมติว่าหากเราเป็นเขา เขาจะคิดแบบไหน กระทรวงการต่างประเทศต้องไม่ใช่แค่มีผู้เชี่ยวชาญภาษาเขมรที่เป็นล่ำมเฉย ๆ แต่ต้องเข้าใจว่า ถ้าเราเป็นเขมร เป็นสุน เช่น เราเป็นผู้กำหนดนโยบาย เราจะทำอะไรต่อไป" คนทั่วไปต่างมองเห็นว่าจุดศูนย์ดุลของฝ่ายกัมพูชา คือ สมเด็จพระสันตปาปา ในฐานะผู้บัญชาการทหารและการใช้สงครามข่าวสารเพื่อสื่อสารกับชาวโลก แต่สุดท้ายแล้วแนวคิดกำจัดสมเด็จพระสันตปาปา นั้นไม่ใช่เรื่องที่ถูกต้องและไม่สามารถทำได้ด้วยข้อจำกัดเรื่องกฎหมายระหว่างประเทศต่าง ๆ รวมถึงหลักมนุษยธรรม "เราจึงต้องทำลายจุดศูนย์ดุลลำดับรองลงมา นั่นคือจุดศูนย์ดุลระดับยุทธการ โดยดูจากกองกำลังที่เข้มแข็งที่สุดที่เข้ามารุกคืบ

พื้นที่ หากมองทางกายภาพคือเครื่องยิงจรวด PHL-03 ที่ยิงได้ไกลกว่า 100 กิโลเมตร รวมถึงตัว BM-21 ซึ่งทางกองทัพอากาศของไทยก็พยายามทำตรงนั้นอยู่ หากทางเขายิงมา มันก็คือการชี้เป้าว่าอยู่ตรงไหน กองทัพอากาศก็จะขึ้นบินทันที เพื่อทำลายเป้าหมาย"

แต่ท้ายสุดแล้ว เขาเห็นว่าปลายทางของเรื่องนี้จะต้องไปจบลงที่สันติภาพให้ได้ และเป็นคำถามอีกข้อใหญ่ว่าทั้งสองประเทศจะพาตนเองไปสู่จุดนั้นได้อย่างไร

"ก่อนจะถึงจุดนั้น ผมขอมองโลกในแง่ร้ายไว้ก่อน หากสิ่งที่ผมวิเคราะห์ว่าเป้าหมายของกัมพูชามาจากระบบการเมืองของเขาเองที่ต้องการกระชับอำนาจและสร้างค่านิยมให้กับนายกรัฐมนตรีท่านใหม่ ผมไม่มั่นใจว่าเขาจะหยุดเมื่อไร ต่อให้เขาเอาเรื่องขึ้นศาลโลกแล้ว สมมติเขาชนะกรณีปราสาทด้วย ผมก็รู้ว่าเขาจะพึงพอใจหรือเปล่า" นักวิชาการผู้นี้มองว่าสิ่งที่ไทยทำได้ในตอนนี้ คือ ต้องผนึกในประเทศให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ และผู้ที่ต้องแสดงบทบาทนี้คือรัฐบาลเท่านั้น "รัฐบาลต้องแสดงภาวะผู้นำ ดึงกำลังทั้ง 4 ด้านของประเทศ ทั้งด้านอำนาจการทูต อำนาจข้อมูลข่าวสาร อำนาจด้านเศรษฐกิจ และอำนาจการทหารของไทย มาปกป้องผลประโยชน์ของประเทศในครั้งนี้นะ" นาวาเอก อ.ดร.พัชชัยญ์ แนะนำ ขณะเดียวกัน ศ.ดร.พวงทอง ภวัครพันธุ์ อาจารย์ภาควิชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ หนึ่งในผู้ร่วมงานเสวนา กล่าวเสริมกับบีบีซีไทยว่า รัฐบาลไทยปล่อยให้ทหารรับบทบาทตั้งแต่เกิดความขัดแย้งไทย-กัมพูชา

นอกจากนี้การแถลงของกองทัพหรือแม่ทัพภาคที่ 2 หลายครั้งก็ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรัฐบาล ทำให้เกิดคำถามว่ามีความเป็นเอกภาพระหว่างกองทัพกับรัฐบาลหรือไม่ "ถ้าจำไม่ผิด ตัวท่านทูตประศาสน์ ประศาสน์วินิจชัย ซึ่งเป็นประธานการเจรจาของคณะกรรมการจัดการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (JBC) ฝั่งไทย แก่พูดชัดว่าต้องใช้แผนที่ 1:200,000 ต้องใช้ MoU 2543 เขาอยู่กับเรื่องนี้มา 20 ปี เคยเป็นทูตเขมร และไม่เคยทิ้งเรื่องนี้ แต่กองทัพไม่ยอมรับแผนที่นี้ แล้วมันจะคุยกันอย่างไร ฝ่ายไทยเองก็ขัดแย้งกันเอง แล้วรัฐบาลจะเอาอย่างไรล่ะ พอมันไม่เป็นเอกภาพ ต่างคนต่างทำ กองทัพก็ดูมีเสรีภาพในการที่จะทำอะไรเป็นของตัวเอง มันก็เกิดความไม่แน่ชัดว่าจะเอาอย่างไร เพราะรัฐบาลเองก็ไม่กล้าพูดขัดแย้งกองทัพเลย" ในมุมมองนักวิชาการผู้นี้ เขามองว่าการปล่อยให้ทหารรับบทบาทนั้นเป็นปัญหาใหญ่ เพราะนั่นหมายความว่ากรอบการเจรจาใด ๆ จะถูกจำกัดอยู่ที่มุมมองแบบทหาร มากกว่ามิติอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจและสังคม "ถ้าคุณต้องการหาทางประนีประนอมผ่อนคลายความตึงเครียด มันต้องใช้หลายวิธีการควบคู่กัน เช่น จะเปิดให้มีการค้าใหม่ มีการเปิด-ปิดด่านใหม่ ซึ่งอาจเป็นโอกาสหนึ่งที่ช่วยลดการปะทะบริเวณชายแดนได้ แต่ทหารจะไม่ค่อยคิดในมุมเหล่านี้"

อีกหน่วยงานหนึ่งที่บทบาทแทบจะหายไป คือ สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านชายแดนและความมั่นคงอยู่เป็นจำนวนมาก โดย ศ.ดร.พวงทอง ตั้งข้อสังเกตว่าไม่เห็นการทำงานของสมช. ในลักษณะเป็นตัวเชื่อมหลักระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ รวมถึงเป็นผู้ให้คำปรึกษารัฐบาลในด้านนโยบายด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องเลย นับตั้งแต่เกิดเหตุขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชาขึ้น "รัฐบาลรู้ไหมว่าต้องใช้หน่วยงานอะไรบ้างในการทำงานให้ตัวเอง" เธอกว่า "รัฐบาลแย่นะ พรรคเพื่อไทยแย่มาก ครั้งนี้คือข้ออ่อนแอในการดำเนินนโยบายทุกด้าน"

สงครามลูกผสมในครั้งนี้อย่างไร ยิ่งเผยให้เห็นความอ่อนแอด้านการต่างประเทศของไทยอย่างไร

ศ.ดร.พวงทอง กล่าวว่าในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การต่างประเทศของไทยอ่อนแอลงหลายมิติ ส่งผลให้จากเดิมที่ประเทศไทยเคยเป็นแนวหน้าของอาเซียน ต้องกลายเป็นมา "ตัวปัญหาของอาเซียน" เสียเอง และสงครามลูกผสมในครั้งนี้อย่างไร ยิ่งเผยให้เห็นความอ่อนแอในงานด้านนี้ของไทย อันเห็นได้จากการทำงานเชิงรับมากกว่าเชิงรุก เมื่อต้องเผชิญกับสงครามข้อมูลข่าวสาร เธอกล่าวว่าที่ผ่านมาไทยเคยรับบทบาทนำและเป็นผู้สร้างความริเริ่มใหม่ ๆ ในอาเซียน เช่น กรณีการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติในยุคนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ต่อเนื่องมาจนถึงยุครัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นทำให้อาเซียนเกิดความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น จากนั้นนโยบาย "เศรษฐกิจนำการทหาร" ส่งผลให้อาเซียนมีประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้น เกิดการขยายตัวของตลาดและขยายฐานการผลิต อันนำไปสู่การเกิดข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement- FTA) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) ในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ ไทยยังเคยร่วมมือกับอินโดนีเซีย และมาเลเซีย จัดตั้งกลไกอาเซียนทройกา (ASEAN Troika) เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในกัมพูชาระหว่างสมเด็จฮุน เซน กับ เจ้าชายนโรดม รณฤทธิ์ ซึ่งในตอนนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีร่วมกัน และต่างฝ่ายต่างกล่าวหาว่าอีกฝ่ายต้องการทำรัฐประหารเพื่อโค่นล้มกันและกัน จนเจ้าชายรณฤทธิ์ต้องหนีออกนอกประเทศ "เป็นครั้งแรกที่อาเซียนเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น โดยมีข้อกำหนดชัดเจนเลยว่าฮุน เซน ต้องยอมให้รณฤทธิ์กลับไปดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อ ไม่อย่างนั้นจะไม่ยอมรับกัมพูชาเข้ามาเป็นสมาชิกของอาเซียน" แม้แต่ในสมัยที่นายทักษิณ ชินวัตร ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรียุคแรก ๆ เขาก็พยายามผลักดัน ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ซึ่งแสดงให้เห็นความพยายามในการใช้เวทีระหว่างประเทศเพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและสถานะของประเทศไทยบนเวทีนานาชาติ "สิ่งเหล่านี้มันทำให้เห็นว่าการต่างประเทศของไทยเคยมี initiative (ความริเริ่ม) ใหม่ ๆ แต่เราไม่เห็นสิ่งนี้หลังจากเกิดรัฐประหารในปี 2549" ศ.ดร.พวงทอง กล่าว

เธอกล่าวว่าการเลือกตัวรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศในช่วงหลัง มักถูกเลือกมาเพื่อตอบสนองผลประโยชน์เฉพาะ เช่น เพื่อแก้ต่างให้รัฐบาลหรือผู้นำรัฐบาล หรือแก้ปัญหาให้กับผู้นำรัฐบาลเป็นหลัก แต่ไม่ได้ถูกเลือกจากความรู้ความสามารถด้านการต่างประเทศโดยตรง หลังการรัฐประหารปี 2549 มีการจัดตั้งทีมงานเฉพาะกิจที่ประกอบไปด้วยอดีตเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศและนักวิชาการ ช่วยกันเดินสายไปต่างประเทศ "เพื่ออธิบายว่าเหตุใดจึงต้องเกิดการรัฐประหาร และสร้างความชอบธรรมให้กับคณะรัฐประหาร" หลังการเลือกตั้งปี 2550 พรรคพลังประชาชนชนะการเลือกตั้ง และได้นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี เห็นได้ว่าการเลือกนายพล ปัทมะ หนายความส่วนตัวของนายทักษิณ ขึ้นมาเป็น รมว.ต่างประเทศ

"คุณนพดล ก็ไม่ได้มีความรู้เรื่องการต่างประเทศ แต่คุณทักษิณในเวลานั้นมีปัญหาเรื่องฝ่ายคณะรัฐประหารพยายามไล่ถอดถอนพาสปอร์ตเล่มเขียว หรือต้องการให้อินเตอร์โพล (ตำรวจสากล) ส่งคุณทักษิณกลับบ้าน คุณนพดลในด้านหนึ่งก็มา facilitate (อำนวยความสะดวก) ช่วยเหลือกิจการปัญหาของพรรค" ต่อมาในสมัยรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ก็มีการแต่งตั้งนายสุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล เป็น รมว.ต่างประเทศ ซึ่ง "เขาไม่ได้มีความรู้เรื่องด้านระหว่างประเทศเลย แต่เป็นญาติ เป็นคนใกล้ชิดที่ได้รับความไว้วางใจ" ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ พบว่านายอภิสิทธิ์ ภิรมย์ ได้เป็น รมว.ต่างประเทศ แม้เขามีประสบการณ์ในกระทรวงการต่างประเทศมาก่อน แต่ได้ตำแหน่งนี้เนื่องจากมีบทบาทโดดเด่นในสมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช จากการต่อต้านการขึ้นทะเบียนเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกของกัมพูชา

ทว่า เมื่อมองสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้ว่ารัฐบาลภายใต้การนำของพรรคเพื่อไทยกำลังเผชิญปัญหารุมเร้าทางการเมืองรอบด้าน โดย ศ.ดร.พวงทอง ชีวี่ว่าแม้แต่การริเริ่มงานปักปันเขตแดนทางทะเลที่อาจนำมาสู่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทางทะเลระหว่างไทยและกัมพูชาได้ ก็ยังเป็นไปได้ยากและถูกฝ่ายที่มองว่านายทักษิณและตระกูลชินวัตร "ครอบงำรัฐบาล" ใช้เป็นประเด็นในการต่อต้านรัฐบาล ทำให้รัฐบาลต้องพะวงกับการแก้ไขข้ออยู่เสมอ

พ.อ.สุเทพ ยั่งยืน
อจ.อก.สมัย.วทป.

อ้างอิง

- 1 <https://www.bbc.com/thai/articles/cgr95grdz1eo>
2. <https://today.line.me/th/v3/article/0MlxgBn>
3. <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/105492>